

mur d'enceinte avec sa tour d'accès au côté sud. Dans la *troisième étape*, au **XVIIe** siècle (Matei Basarab) le palais princier subit des transformations, surtout du côté est (fig. 2). Dans la *dernière étape* (Constantin Brîncoveanu) on constate des constructions complémentaires et des réparations au palais et à l'église de Pierre Cercel.

Les fouilles ont établi également que la petite église, du côté nord de la Cour princière, avait au commencement un pronaos (le plan de cette église ressemblant à celui de l'église du monastère de Cotmeana, du **XIVe** siècle) aujourd'hui disparu par suite de la construction à la même place de la *Tour de Chindia* (fig. 2 et 3), qui fut élevé probablement sous le règne de Vlad Țepeș (1456—1462).

Le nombreux matériel archéologique témoigne de la vie de la Cour princière aux **XIVe — XVIIe** siècles. Dans le niveau des **XIVe — XVe** siècles on a trouvé surtout de la céramique usuelle ou même de meilleure qualité (à émail et décorée par des graffiti) (fig. 4 et 5). Une écuelle à base annulaire présente à l'intérieur une inscription slavonne (fig. 6). On a également trouvé de nombreuses briques de poêle à émail vert et brun, décorées de motifs floraux, géométriques et zoomorphes (fig. 7—9). La présence des armoiries de la ville de Brașov sur certains exemplaires indique une importation de Transylvanie au **XVIIe** siècle.

Les fouilles de Țirgoviște constituent le commencement d'amples investigations qui aboutiront à d'importantes conclusions en ce qui concerne l'évolution de cet établissement de la phase de village à celui du type urbain et ensuite de résidence princière.

[LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — *Țirgoviște*. Plan général de la ville, avec le fossé de défense du **XVIIe** siècle et l'emplacement de la Cour princière.

Fig. 2. — Plan du centre de la Cour princière de Țirgoviște.

Fig. 3. — La Cour princière de Țirgoviște, en ruine, en 1840 (dessin de M. Bouquet).

Fig. 4. — Pot à anse, de la fin du **XIVe** siècle.

Fig. 5. — Coupe à pied annulaire, émaillée polichrome et à graffiti (fin du **XIVe** siècle).

Fig. 6. — Ecuelle à émail vert, à graffiti, avec inscription slavonne (fin du **XIVe** siècle).

Fig. 7. — Brique émaillée provenant de la partie supérieure d'un poêle (seconde moitié du **XVIIe** siècle).

Fig. 8. — Brique de poêle, émaillée, provenant de Transylvanie (seconde moitié du **XVIIe** siècle).

Fig. 9. — Brique de poêle émaillée, portant les armoiries de la ville de Brașov (seconde moitié du **XVIIe** siècle).

UNELE PROBLEME ALE PERIOADEI DE TRANZIȚIE DE LA NEOLITIC LA EPOCA BRONZULUI DIN MOLDOVA ÎN LUMINA A TREI MORMINTE PLANE DE ÎNHUMAȚIE DESCOPERITE LA ȚIRPEȘTI

În cursul campaniilor de săpături întreprinse la Țirpești (raionul Tg. Neamț, regiunea Bacău) în anii 1962 — 1963, s-au descoperit în cuprinsul așezării neolitice trei morminte de înhumăție, dintre care două parțial distruse de gropi din secolele II—III e. n. Este adevărat că încă din toamna anului 1958, cu ocazia unui sondaj nesistematic, se făcuse prima descoperire de acest gen, dar fără nici o observație precisă pe baza căreia scheletul să poată fi atribuit unora sau altora dintre perioadele de locuire de pe terasă. Se știe numai că scheletul din acest mormânt era în poziție chircită, dar lipsește orice altă indicație în legătură cu orientarea, adâncimea și eventualele resturi de inventar. Această descoperire ne-a determinat ca în preajma locului unde fusese făcută să trasăm o serie de șanțuri pentru a vedea dacă nu ne aflăm în fața unei necropole, dar pînă în prezent nu s-au descoperit decît cele trei morminte amintite mai sus.

Mormîntul nr. 1. Scheletul aparținînd unei femei, a fost descoperit în șanțul XII b, la 0,80 — 0,85 m adîncime, fiind orientat ESE 17° — VNV 49° (capul spre E, picioarele spre V), culcat pe spate, cu picioarele îndoite în sus (și căzute apoi sub presiunea pămîntului în lături), cu ambele mîini îndoite din coate spre bazin (stînga avînd laba chiar sub bazin) și cu capul spre stînga (inițial, probabil fusese cu fața în sus). Coloana vertebrală era ușor arcuită, iar coastele (în marea lor majoritate) putrezite (fig. 1, M. 1). Deasupra încheieturii mîinii drepte oasele erau înverzite datorită contactului cu o podoabă de aramă; la demontare nu s-a descoperit decît o mică perlă tubulară. Este verosimil totuși să fi fost mai multe perle întrucît de la una singură nu credem că se puteau colora în așa măsură oasele și nu se pigmenta atît de puternic pînă și pămîntul din zona respectivă. Pe lîngă perla amintită, mormîntul mai avea drept in-

ventar un vas spart așezat la picioarele scheletului, în dreptul labelor. Fundul gropii ajunsese sub nivelul de călcare cucutenian, dar urmele ei nu s-au putut observa decât în zona în care mormîntul tăia un complex cucutenian.

Vasul (fig. 2/1), de formă piriformă (puternic deformat), cu gîtul înalt cilindric și buza evazată și decorată cu alveole neregulate, este lucrat dintr-o pastă relativ bună, avînd amestecat în ea foarte puțin calcar pisat. Arderea în cuptor a fost cu totul inegală, vasul fiind pătat pe întreaga suprafață, în cenușiu, brun-roșcat, și pe alocuri chiar în negru. Pe linia diametrului maxim are două torți în benzi. Partea superioară a vasului este împărțită în patru zone printr-un decor de brîie în relief, crestate. Este vorba de patru șiruri de cîte trei brîie verticale (două așezate deasupra torților), care în două cazuri se continuă ușor cu un altul foarte mic dispus orizontal, iar în alt caz se termină, la partea inferioară, cu mici proeminente neregulate. Decorul este de altminteri destul de neglijent executat, creștăturile avînd pe alocuri aspectul unor alveole oarecum triunghiulare, făcute desigur cu un bețișor. Mai mult decât atît — la unul dintre brîuri creștăturile sînt făcute alături, pîrînd a fi doar simple împunsături lunguiețe. Înălțimea aproximativă 31,5 cm, diametrul maxim 25 cm, diametrul fundului 9,5 cm. Vasul a fost pus probabil în mormînt în stare fragmentară, avînd doar o mică porțiune din gît.

Mormîntul nr. 2. A fost descoperit în imediata apropiere a primului, în deschiderea dintre șanțurile XIIb—XIIc, la 0,85—0,95 m adîncime. Scheletul a aparținut unui bărbat, avea exact aceeași orientare și poziție ca și cel precedent, cu deosebirea că toracele era mai bine păstrat, coloana vertebrală mult deviată, iar brațul stîngîntins pe lîngă corp. Devierea coloanei se datorește sigur poziției scheletului : maxilarul inferior, fiind așezat chiar pe umărul stîng, indică o răsucire intenționată a părții superioare a corpului. Pe partea dreaptă, femurul, bazinul și antebratul au fost distruse de o groapă posterioară înmormîntării (s-au păstrat tibia, peroneul și o parte din femur, dislocate). De altfel, în această zonă, o pată de pămînt negru indica exact limitele acestei gropi. Ca și scheletul precedent, și acesta avea așezat la picioare (dar nu în dreptul labelor ca la mormîntul nr. 1, ci mai spre stînga lor) un vas spart (pus probabil în mormînt tot în stare fragmentară), alături de care s-au găsit cîteva oase de ovi-caprine, provenind foarte probabil de la ofranda pusă defunctului în mormînt (fig. 1, M. 2). Și acest schelet a avut probabil un obiect de podoabă din aramă, însă de data aceasta la gît, vertebrele 5—6 fiind ușor înverzite, dar obiectul nu a fost găsit.

Vasul (fig. 2/2) pus în mormînt este de formă globulară (dar ușor tronconic în partea inferioară), cu gît cilindric relativ înalt, cu buza evazată și crestată, fiind lucrat dintr-o pastă grosolană în care au fost amestecate cioburi pisate. Ca și în cazul vasului din mormîntul nr. 1, arderea s-a făcut cu totul inegal, suprafața vasului căpătînd nuanțe asemănătoare aceluia. De altfel focul n-a pătruns egal nici pereții vasului. Înălțimea 21,1 cm, diametrul maxim 22 cm, diametrul gurii 13,5 cm.

Mormîntul nr. 3. Aparține unei femei tinere, fiind singurul descoperit în anul 1963, în șanțul XI, la 1,20—1,30 m adîncime ; scheletul ză-

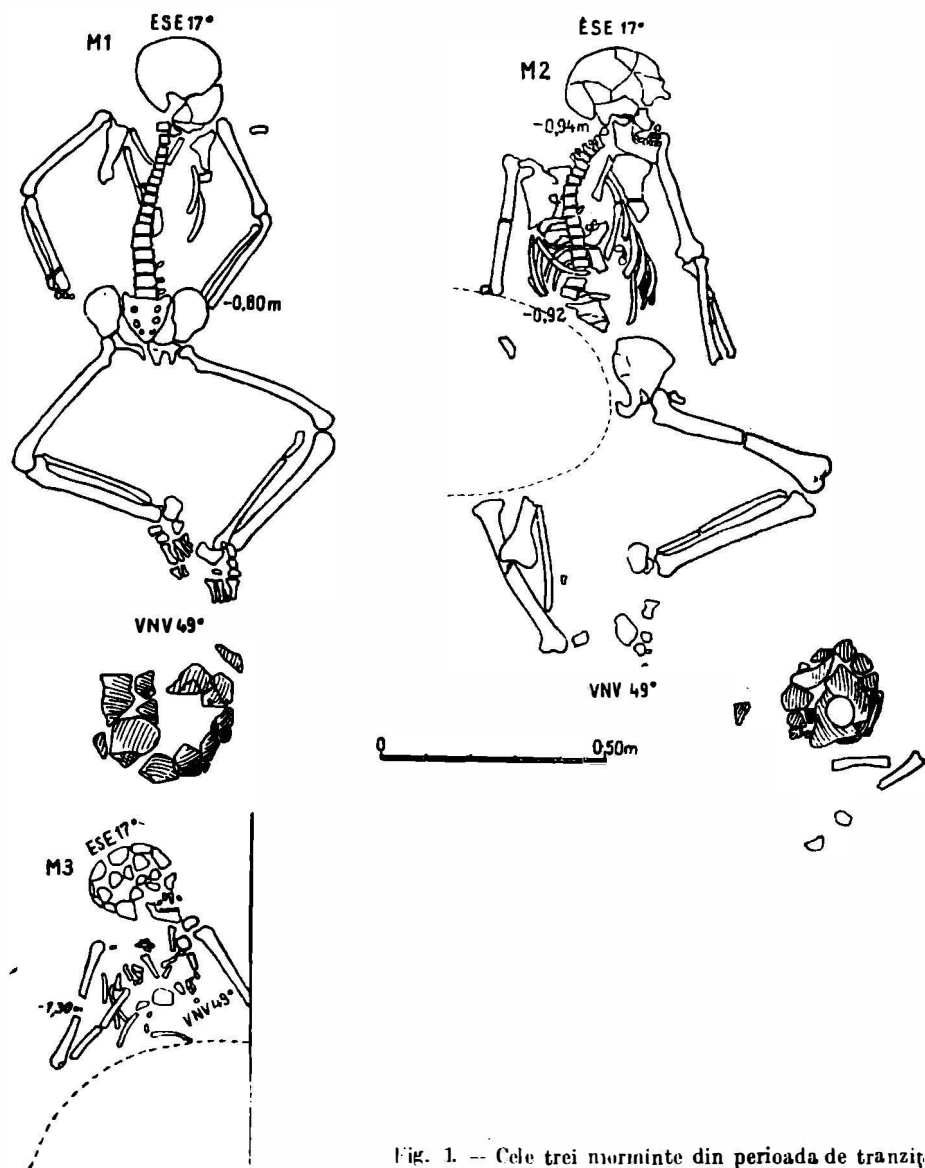

Fig. 1. -- Cele trei morminte din perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, de la Tirpești.

cea culcat pe spate, cu capul căzut tot spre stînga, avînd aceeași orientare ca și cele precedente. Brațul drept era îndoit din cot și așezat pe piept, stîngul fiind probabil în aceeași poziție (fig. 1, M3). Nu ni s-a păstrat decît partea superioară a corpului (și aceasta foarte prost conservată), restul fiind complet distrus de o groapă din secolele II—III e. n., care a tăiat mormîntul. Inventarul — dacă va fi avut — a împărțit soarta părții inferioare a corpului.

Toate trei înmormîntările sînt plane, s-au făcut în groapă simplă, fără urme de împletituri, pe sau sub schelet, și de asemenea fără urme de ocră. Încă din cursul sondajului efectuat în anul 1959, în așezarea de la Tîrpești se descoperiseră cîteva fragmente ceramice atribuite atunci culturii Horodiștea-Gorodsk¹. Săpăturile mai ample din anii următori au mărit numărul descoperirilor, care însă continuau să fie izolate, neputîndu-se vorbi de un strat de cultură propriu-zis sau de vreun complex închis; doar în campania anului 1963, resturi de acest gen din sectorul estic al șantierului au putut fi legate de un complex de pietre și oase, fără arsură, care era totuși o împrăștiere despre care nu se poate afirma cu certitudine că provine de la o locuință. De la început trebuie remarcat faptul că întregul material ceramic din această perioadă descoperit în așezarea de la Tîrpești se împarte în două categorii: una (mai rar reprezentată) fină, cu pasta mai omogenă (dar cu calcar pisat în pastă) și decor din brîiefine crestate sau alveolate, și o altă categorie de uz comun (mai frecvent întîlnită), folosind în pastă amestec de cioburi pisate. Lipsește însă cu desăvîrșire ceramica pictată întîlnită la Horodiștea² și Foltești I³. Ne aflăm deci în fața unei situații similare aceloră de la Hăbășești⁴, Izvoare⁵, Stoicani (cimitirul hallstattian⁶), Uricani⁷, Dolhești Mari⁸ și o serie de alte așezări unde de asemenea printre resturile ceramice nu a fost întîlnit material pictat.

În ceea ce privește un eventual repertoriu al formelor, cel puțin deocamdată (din pricina excesivei fragmentări a materialului), el este destul de sărac. Pentru categoria fină se poate vorbi aproape exclusiv de vase cu pîntecul bombat și gîtul înalt; în schimb se remarcă la categoria de uz comun frecvența străchinilor cu buza evazată (crestată, alveolată și, într-un singur caz, decorată cu șnur) și cu umărul bombat, decorat fie cu creștături executate cu scoica, fie cu alveole și în cîteva cazuri cu șnur.

¹ Silvia Marinescu-Bilcu, *Sondajul de la Tîrpești*, în *Materiale*, VIII, 1962, fig. 7/15 — 16.

² Hortensia Dumitrescu, *La station préhistorique de Horodiștea sur le Pruth*, în *Dacia*, IX—X, 1941—1944, p. 130—141.

³ M. Petrescu-Dîmbovița, I. Casan și C. Mateescu, *Săpăturile de la Foltești*, în *SCIV*, I, 1951, 2, p. 260—261.

⁴ Vladimir Dumitrescu și colab., *Hăbășești, Monografie arheologică*, București, 1954, p. 481, pl. CXXVI și pl. CXXVIII.

⁵ Radu Vulpe, *Izvoare*, București, 1957, p. 269, fig. 271 și 279.

⁶ M. Petrescu-Dîmbovița, *Cimitirul hallstattian de la Stoicani*, în *Materiale*, I, 1953, p. 162—166, fig. 4 și fig. 5.

⁷ Dinu Marin, *Șantierul arheologic de la Valea Lupului*, în *Materiale*, V, 1959, p. 252—254, fig. 10.

⁸ Dinu Marin, *Sondajul arheologic de la Dolhești Mari*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 215, fig. 2.

rul înfășurat (acest sistem de decorare nu revine prea frecvent în ornamentarea ceramicii de la Tirpești). Nu lipsesc nici străchinile cu buza teșită spre interior (destul de frecvente la Horodiștea)⁹, dar nici vasele cu gîtul înalt și buza răsfrîntă în exterior și crestată (ca la Izvoare)¹⁰.

Dacă unele dintre forme și decoruri (mai ales strachina cu buza teșită spre interior sau evazată, crestată ori decorată cu șnurul) pot fi cu certitudine atribuite orizontului Horodiștea-Foltești I, briile fine crestate,

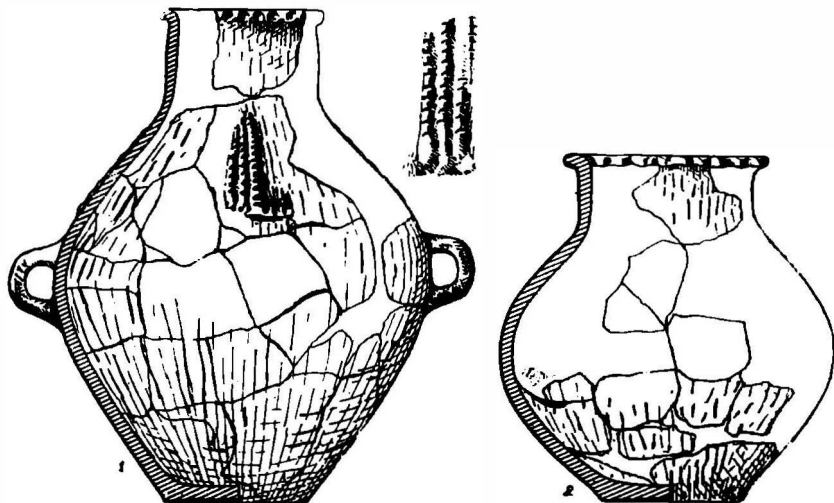

Fig. 2. — 1, vasul din mormîntul nr. 1; 2, vasul din mormîntul nr. 2.

torțile în bandă, ca de altfel și pasta fină a fragmentelor de vase globulare, trebuie mai degrabă apropiate de începuturile culturii Schneckenberg A¹¹. Luat în ansamblul lui, materialul ceramic descoperit la Tirpești s-ar plasa între orizonturile I și II de la Foltești, precedind doar cu un pas în timp etapa Bogdănești¹², pe care Marilena Florescu o atribuie aspectului Schneckenberg A de pe teritoriul Moldovei¹³.

Briile fine crestate sau alveolate, precum și crestaturile pe buză și umăr, sînt doar cîteva din elementele ce se transmit culturii Schneckenberg A din etapa Horodiștea-Foltești I-Gorodsk; această transmitere s-a

⁹ H. Dumitrescu, *op. cit.*, fig. 11/3.

¹⁰ R. Vulpe, *op. cit.*, fig. 271/1—2, fig. 279/1.

¹¹ A. Prox, *Die Schneckenbergkultur*, Brașov, 1941, pl. II/4, pl. X/1—2, 5—9 (mai ales 6).

¹² Mulțumim și pe această cale cercetătoarei Marilena Florescu de la Muzeul de istorie a Moldovei, care ne-a dat toate relațiile referitoare la materialele ceramice de la Bogdănești. După părerea sa, aceste materiale folosesc pasta tradițională Gorodsk-Usatovo, dar formele și mai ales decorurile sînt cele caracteristice începuturilor epocii bronzului. Spre deosebire de Tirpești, la Bogdănești dispăre complet strachina de tip Horodiștea-Gorodsk și se inversează raportul dintre decorul în formă de briu crestat și cel adînc incizat, primul avînd prioritate.

¹³ Informație Marilena Florescu.

făcut și prin intermediul orizontului descoperit la Tîrpești, Uricani ¹⁴, Dolhești Mari ¹⁵ etc. (decorul constituit din briie crestate este întîlnit și pe askosul de la Foltești, atribuit de descoperitor unui orizont tîrziu, de la începutul epocii bronzului, corespunzător culturii Glina III-Schneckenberg A) ¹⁶.

Forme și decoruri similare celor de la Tîrpești se întîlnesc frecvent și în aria culturii Cernavoda ¹⁷, în nivelul Cernavoda II ¹⁸, parțial sincronic cu orizontul de la Tîrpești și Uricani; dar la Cernavoda șnurul înfășurat apare exclusiv în nivelurile inferioare ¹⁹, în timp ce briul crestă este frecvent întîlnit în etapa Cernavoda III ²⁰ (dar această apariție a șnurului înfășurat în nivelurile inferioare de la Cernavoda nu poate constitui dovada anteriorității lui în Dobrogea și nici a influenței culturii Cernavoda asupra orizonturilor din Moldova, întrucît decorul cu șnurul, atît înfășurat cît și răsucit, este cunoscut în Moldova încă din faza A—B a culturii Cucuteni). La Tîrpești însă asocierea acestor elemente decorative este clară, indicînd tocmai faza de tranziție păstrătoare și transmițătoare de elemente Horodiștea-Foltești spre orizontul Schneckenberg A din Moldova ²¹.

În ceea ce privește cele două vase din morminte, ele, fiind similare cu restul materialelor din stațiune, definesc mormintele, încadrîndu-le perfect în limitele culturale și cronologice ale întregului complex. De altfel vasul din mormîntul nr. 2 este aproape identic cu cel descoperit la Cacova (Vlădhăza) ²², lipsindu-i numai torțile și decorul în relief crestă, decor asemănător însă cu cel al vasului din mormîntul nr. 1 (de altminteri și torțile acestui ultim vas sînt caracteristice mai mult pentru începuturile epocii bronzului). Forma vasului din mormîntul nr. 1 aminteste oarecum pe aceea a vaselor piriforme (cu gît înalt, dar neevazat), tipice fazei A—B a culturii Cucuteni, dar este evident că nu poate fi nici legată, nici derivată direct din aceasta. Ea își găsește însă bune analogii în urna de la Uricani, atribuită orizontului Horodiștea-Foltești-Gorodsk ²³, dar care prin decor și forma torților pare a fi mai degrabă legată

¹⁴ Dinu Marin, *Șantierul arheologic de la Valea Lupului*, în *Materiale*, V, 1959, p. 252—254. Autorul, menționînd briul crestă ca element Schneckenberg A, notează că așezarea de la Uricani ar putea pătrunde pînă la începuturile epocii bronzului.

¹⁵ Dinu Marin, *Sondaajul arheologic de la Dolhești Mari*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 215. Este vorba tot de un orizont tîrziu, întrucît suprapune net orizontul amforelor sferice de aici.

¹⁶ M. Petrescu-Dîmbovița și colab., *op. cit.*, p. 256, 263, fig. 3/3.

¹⁷ D. Berciu și colab., *Săpăturile de la Cernavoda*, în *Materiale*, VI, 1959, fig. 2/1—2 și VII, fig. 2/5, 6, 8, 9.

¹⁸ D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului din România în lumina ultimelor cercetări*, București, 1961, p. 135; se remarcă frecvența vaselor cu profil în formă de S, crestăturile sub buză (fig. 18/10), imprimările cu scoica (fig. 18/13), toate întîlnindu-se frecvent și la Tîrpești.

¹⁹ *Ibidem*, p. 138.

²⁰ *Ibidem*, p. 135, fig. 17/6.

²¹ Vezi nota 12.

²² H. Schroller, *Die Stein- und Kupferzeit Siebenbürgens*, Berlin, 1933, p. 31, fig. 28/1 a—b. Vezi pentru formă (căci vasul este pictat) și vasul de la Jivotilivki, O. F. Lagodovska, *Пам'ятки устатовського муну*, în *Arheologhîia*, Kiev, VIII, 1953, p. 104, fig. 4.

²³ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *Cercetări arheologice în orașul Iași și împrejurimi*, în *SCS Iași*, VII, 1956, fasc. 2, p. 9, fig. 10.

tot de un orizont tîrziu, pe care s-a grefat și dezvoltat epoca bronzului din Moldova ²⁴.

Dar linia generală a vaselor nu este străină nici de grupul Sofievka²⁵, grup cu care nu se poate stabili totuși o identitate, cu atît mai mult, cu cît acesta folosește ca rit de înmormîntare incinerarea tumulară, spre deosebire de înhumarea plană de la Tîrpești. De asemenea formele vaselor din mormintele de la Tîrpești se leagă și de grupul amforelor globulare ²⁶, de care nu este străin nici decorul cu briu crestă ²⁷, și nu ar fi exclusă și o influență a amforelor sferice, exercitată într-un fel sau altul asupra acestui orizont, cu atît mai mult, cu cît cultura amforelor sferice îl precede în timp ²⁸. De altminteri, ca și așezarea de la Uricani ²⁹, și aceea de la Tîrpești se aseamănă mai mult cu aspectul Gorodsk din regiunile de silvostepă ale Ucrainei de vest, decît cu cel Usatovo.

Totuși, atît înmormîntările plane ³⁰, cît și resturile de cultură materială de la Tîrpești nu pot fi legate decît tot de populații de păstori seminomazi, care în această vreme continuau să pătrundă dinspre răsărit pe teritoriul patriei noastre, împinși desigur la rîndul lor de alte triburi în căutare de pășuni; iar terasele riurilor Ozana și Moldova erau prielnice unor atare scopuri. Cel puțin deocamdată la Tîrpești nu poate fi vorba de altceva decît de o locuire sporadică, poate chiar sezonieră, folosind pentru adăpost simple colibe, din care nu ni s-a păstrat nici o urmă. Poate unele dintre vetrele izolate, descoperite la mică adîncime (0,15—0,25 m), să se lege de aceste resturi, dar nu este sigur, întrucît nici pe ele, nici în preajma lor nu s-au găsit fragmente ceramice tipice culturii Horodiștea; mai mult decît atît, o serie de vetre pot fi atribuite cu certitudine complexelor din secolele II—III e.n.

O dovadă în plus că ne aflăm în fața unor triburi de păstori seminomazi o constituie însuși rezultatul analizei antropologice, făcută de dr. Dărdă Nicolăescu-Plopșor, care a dovedit că indivizii respectivi umblau mult pe jos, parcurgînd distanțe foarte mari.

În legătură cu denumirea complexului, care nu mai poate fi atribuit culturii Horodiștea-Foltești I (Gorodsk-Usatovo), încă din 1961

²⁴ Vezi nota 14, dar referirile autorului se limitează numai la ceramica descoperită în sondaj, neluînd în discuție și amfora.

²⁵ M. Zaharuk, *Софіївський тілопальний могильник*, în *Арх. Пат.*, Kiev, 1952, t. IV, pl. III/2, 6.10(?).

²⁶ T. Sulimirski, *Thuringian amphorae*, în *PPS*, XXI, 1955, pl. VII/E.

²⁷ *Ibidem*, pl. VII/c: V. Gordon Childe, *The Danube in prehistory*, Oxford, 1929, p. 139—140, menționează ca una din caracteristicile amforelor globulare briurile crestate ce coboară de la gît în jos, aidoma decorului vasului din mormîntul nr. 1 de la Tîrpești.

²⁸ Dinu Marin, *op. cit.*, p. 215, amintește din nou situația stratigrafică de aici: nivelul înmormîntărilor în cistă este suprapus de un strat nederanjat Gorodsk-Usatovo.

²⁹ Dinu Marin, în *Materiale*, VI, 1959, p. 254.

³⁰ Mormîntul nr. 20 de la Brăilița (vezi N. Harțuchi și I.T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Brăilița*, în *Materiale*, III, 1957, p. 141—142), singurul mormînt cert usatovian de pe teritoriul patriei noastre (atribuit de descoperitori, p. 144, fazei Foltești I), este sigur anterior mormintelor de la Tîrpești, care se plasează destul de probabil după a doua etapă a înmormîntărilor cu ocră roșie din Moldova, etapă sincronizată de Vlad Zirra cu nivelul Gorodsk-Usatovo de la noi, cf. Vlad Zirra, *Культура погребений с охрой в Закарпатских областях РНР*, în *МІА-Кишинэу*, 1960, p. 97—102.

D. Berciu postulase și pentru Moldova centrală un orizont Foltești II târziu (înglobînd aici în special fragmentele cu brîie crestăte de la Hăbășești), poate chiar și unul Foltești III³¹. Dar întrucît în literatura de specialitate s-a încetățenit numele de Foltești II pentru aspectul Glina III-Schneckenberg A din așezarea eponimă de la Foltești, iar orizontul descoperit la Tirpești, Hăbășești, Stoicani nu poate fi atribuit aspectului Schneckenberg A din Moldova, credem că noul aspect cultural de la sfîrșitul epocii de tranziție și poate chiar de la începutul epocii bronzului ar putea fi numit altfel, de pildă orizontul Uricani—Dolhești Mari, întrucît acolo a fost sesizat pentru prima dată elementul decorativ care se va dezvolta și perfecționa în cultura Schneckenberg A, și anume brîul fin crestăte sau ușor alveolat. În acest orizont putem îngloba atît descoperirea de la Tirpești, cît și pe cele similare de la Hăbășești, Stoicani (cimitirul hallstattian), Izvoare și din o serie de alte așezări³².

În ceea ce privește limitele cronologice absolute, complexul ar putea fi datat spre sfîrșitul perioadei de tranziție și începutul epocii bronzului, aproximativ 1800—1700 î.e.n.

SILVIA MARINESCU-BÎLCU

О ПЕРЕХОДНОМ ПЕРИОДЕ ОТ НЕОЛИТА К БРОНЗОВОМУ ВЕКУ В МОЛДОВЕ В СВЕТЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ТРЕХ БЕСКУРГАННЫХ ПОГРЕБЕНИЙ С ТРУПОПОЛОЖЕНИЕМ, ВСКРЫТЫХ В ТЫРПЕШТИ

РЕЗЮМЕ

При обсуждении некоторых вопросов, касающихся переходного периода от неолита к бронзовому веку, автор исходит из исследования трех бескурганных погребений с труположением, вскрытых в Тырпешти (р-н Тыргу Нямец, обл. Бакэу). Одно из них (№ 1) хорошо сохранилось, два других (№№ 2 и 3) частично разрушены ямами II—III вв. н.э. Захоронение совершили в простых ямах, не было обнаружено следов цинковки или красной охры; костяки лежат на спине, у двух из них руки согнуты в локтях (№ 1 и № 3), у третьего руки вытянуты вдоль тела (№ 2); у первых двух ноги согнуты в коленях и подняты кверху; придавленные землей они свалились по обе стороны костяка. Ориентировка одна и та же (ЮВ 17°—ЗСЗ 49°); при первых двух костяках есть и инвентарь: речь идет о двух сосудах (по одному в каждом погребении); один из них грушевидный, украшен орнаментом из поясков с насечками и ленточными ручками. Второй — шаровидный с расширяющимся венчиком, украшенным насечками.

³¹ D. Berciu, *op. cit.*, p. 140.

³² Asupra acestei probleme vom reveni cînd vom studia mai amănunțit toate descoperirile de la Tirpești aparținînd acestui orizont cultural.

Автор указывает, что материалы, сходные с находками в погребениях, были обнаружены и в неолитическом поселении на выступе, на краю которого нашли костяки. Этот комплекс связывается с аналогичными открытиями в Хэбэшести, Извоарах, Долхештий Марь, Урикани, Стойкани и т.д. Комплекс относится к промежуточному этапу между обликами Фолтешть I и Фолтешть II, предшествуя облику Богдэнешть (начало бронзового века). Следовательно, он восходит к переходному периоду, вероятно даже к началу бронзового века. Автор предлагает назвать новый культурный облик (который нельзя уже отнести к горизонту Хородиштя-Фолтешть I-Городск-Усатово, поскольку он за ним следует) обликом *Урикань-Долхештий Марь*; его связывают с многочисленными пастушескими народностями, наступавшими с востока на территорию Молдовы, уже начиная с конца неолита и в продолжение всего переходного периода.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Вскрытые в Тырпешти три погребения, относящиеся к переходному периоду от неолита к бронзе.

Рис. 2. — 1, сосуд из погребения № 1; 2, сосуд из погребения № 2.

QUELQUES PROBLÈMES DE LA PÉRIODE DE TRANSITION DU NÉOLITHIQUE À L'ÂGE DU BRONZE DE MOLDAVIE, À LA LUMIÈRE DE TROIS TOMBES PLANES À INHUMATION DÉCOUVERTES À TÎRPEȘTI

RÉSUMÉ

L'auteur discute quelques problèmes de la période de transition du néolithique à l'âge du bronze, en partant de la découverte de trois tombes planes d'inhumation à Tîrpești (district de Tg. Neamț, région de Bacău). L'une d'elles (n° 1) est bien conservée, les deux autres (n° 2 et 3) étant partiellement détruites par des fosses creusées aux IIe—IIIe siècles de n.è. Les morts ont été inhumés dans des fosses simples, ne contenant aucune trace de paillassons ou d'ocre rouge et couchés sur le dos. Deux des squelettes ont les bras repliés (n° 1 et 3), le troisième ayant les bras allongés le long du corps. De même, les squelettes n° 1 et 3 avaient les pieds flexionnés en haut, mais tombés latéralement à cause de la pression de la terre. L'orientation est identique pour tous les trois, c'est-à-dire E.S.E. 17°—V.N.V. 49°, deux d'entre eux ayant chacun comme mobilier funéraire un vase; l'un de ces vases est piriforme, à anses plates, décoré de bandes à encoches, l'autre est globulaire, ayant des encoches sur le rebord évasé.

L'auteur relève qu'on a découvert du matériel céramique similaire dans la station néolithique de la terrasse même sur laquelle on a trouvé ces trois tombes, et établit en même temps une liaison entre ces décou-

vertes et d'autres similaires de Hăbășești, Izvoare, Dolheștii Mari, Uricani, Stoicani etc. Le complexe de Tirpești est placé entre les niveaux Foltești I-Foltești II, avant l'aspect Bogdănești (au commencement de l'âge du bronze), c'est-à-dire à la fin de la période de transition et probablement au début même de l'âge du bronze. On propose la dénomination de Dolheștii Mari-Uricani pour ce nouvel aspect culturel vu qu'il ne peut plus être intégré à celui de Horodiștea-Foltești-Gorodsk-Usatovo étant postérieur à ce dernier. Cet aspect culturel est attribué à certaines tribus pastorales qui ont pénétré en grand nombre sur le territoire de la Moldavie en venant de l'est, vers la fin du néolithique et durant toute la période de transition vers l'âge du bronze.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Les trois tombes de Tirpești datant de la période de transition du néolithique à l'âge du bronze.

Fig. 2. — 1, le vase de la tombe n°1; 2, le vase de la tombe n°2.
